COMUNICAREA DIDACTICĂ. REACTIVITATE ȘI PROACTIVITATE

Daniela NOVAC,
Facultatea de Litere

CZU: 371.31:316.77 *danna.novac@gmail.com*

Conceptul de comunicare este larg răspândit și abordat din mai multe puncte de vedere, în contextul dat, comunicarea didactică la fel reprezintă un domeniu vast, fiind utilizat nu doar de către cadrele didactice, dar și de părinți. În perioada actuală, comunicarea didactică încă se mai află la răspântia între reactivitate și proactivitate. Problema utilizării limbajelor reactive și/sau proactive și a strategiilor de apreciere și de discreditare a elevilor/copiilor va fi mereu actuală.

Competențele de comunicare obținute de un individ în procesul de dezvoltare și autodezvoltare sunt extrem de importante, deoarece comunicarea duce la soluționarea conflictelor. Primordială pentru un cadru didactic este aptitudinea de a comunica și capacitatea de a beneficia de această abilitate.

Conceptul de comunicare cuprinde o totalitate de limbaje, printre acestea se numără și un tip special de limbaj pentru care am folosit un termen preluat de la cercetătorul român Constantin Sălăvăstru, și anume limbajul educațional. Menționăm că limbajul educațional este acel tip de limbaj natural sau artificial, care ajută la realizarea intervențiilor educative ca urmare a impactului comunicațional între participanții la actul educațional. De asemenea termenul de comunicare face referire la un set de strategii prin intermediul cărora are loc transmiterea ideilor. În sens pedagogic larg, conceptul strategie se referă la ansamblul de concepții, decizii, tehnici de lucru, procedee de acțiune și operații care vizează funcționalitatea, perfecționarea și modernizarea componentelor structurale ale procesului de învățământ, în acord cu obiectivele generale ale învățământului și ale educației.

Conform definiției propuse de cercetătorul Marin Stoica, termenul de comunicare didactică ne vorbește de o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare, o formă de interacțiune profesor–elev, prin care profesorul transmite mesajul său

didactic, folosind procesul de predare–învățare–evaluare, în scopul realizării obiectivelor-cadru și a obiectivelor de referință din programele școlare. Comunicarea didactică are ca scop găsirea unității dintre educabili și obiectul de predare–învățare.

Potrivit lui Adele Faber, „Lauda pe care un copil o poate înghiți și care contribuie cu adevărat la creșterea respectului de sine se compune din două părți. În prima, adultul descrie ce a făcut copilul. În cea de-a doua parte, după ce aude descrierea faptelor lui, copilul se laudă singur."

Am constatat în urma cercetării că utilizarea laudelor descriptive ajută la dezvoltarea unei personalități sănătoase a educabilului. Prin intermediul acestei strategii de apreciere oferim copiilor hrana emoțională menită să îi ajute să devină persoane independente, întreprinzătoare și cu o gândire creatoare.

În cadrul comunicării didactice trebuie de ținut cont de următoarele tipuri de limbaje: reactiv și proactiv. Asemeni oamenilor, limbajele pot avea un caracter negativ și pozitiv. Acesta este un aspect important de care trebuie să țină cont în activitatea didactică profesorul-emițător. Este important ca prin metodele și tehnicile pe care le folosește la lecție să-i insufle și receptorului-elev ideea că de modul în care interacționează cu alți colegi depinde relația lui cu aceștia și poziționarea sa socială în general. În științele comunicării se recunoaște că a comunica presupune a-l influența pe celălalt și prin diferite tehnici elevului trebuie să i se demonstreze aceasta.

În cercetarea dată am ajuns la concluzia că este esențial ca în comunicarea didactică să se țină cont și de **proactivitatea** sau **reactivitatea limbajului** utilizat de către profesor în cadrul orelor. Reactivitatea nu este nimic altceva decât concentrarea tuturor emoțiilor pe care le posedă un om asupra lucrurilor negative. Proactivitatea înseamnă să dai prioritate valorilor înaintea sentimentelor, să-ți asumi responsabilitate în luarea inițiativelor. După cum menționează Covey „responsabilitate — "răspuns—abilitate" — abilitatea de a alege răspunsul".

Reactivitatea nu este nimic altceva decât focusarea tuturor emoțiilor pe care le posedă un om asupra lucrurilor negative. De obicei reactivitatea este însoțită de frică, atacuri de panică și nervozitate. În lexicul persoanelor care posedă un limbaj reactiv deseori se întâlnesc următoarele sintagme: nu pot; trebuie să fac; așa sunt eu; obligațiile mele devin

tot mai multe și mai grele etc. Din șirul enumerat mai sus observăm că aceste sintagme provoacă stări afectivo-negative, induc persoana într-o stare depresivă.

Ca rezultat al cercetării am constatat că limbajul reactiv nu are o influență pozitivă asupra educabililor, provocându-le frustrare și neîncredere în ei înșiși. Chiar și aprecierea elevilor cu ajutorul sintagmelor *Bravo! Ai făcut foarte bine!* nu sunt benefice pentru studiul ulterior al elevilor în marea majoritate din cazuri.

Comunicarea didactică presupune prezența unor atitudini în cadrul procesului educațional. Atitudinile care creează apariția discreditării în comunicarea didactică la limba și literatura română sunt: etichetarea, amenințarea, critica, ironia, învinuirea, reproșul, indiferența, nemulțumirea, umilința.

Acțiunile profesorului au un mare impact în mintea copiilor. Cuvintele utilizate de profesor și adresate elevilor contează mai mult decât potențialul propriu-zis. Un exemplu de comunicare care ar permite evitarea situației de discreditare a elevilor ar fi următoarea: „În loc să te concentrezi asupra a ceea ce este greșit, începe prin a arăta că ai observat ce a realizat copilul. Apoi subliniază ce mai trebuie de făcut".

În raport cu cele menționate anterior, aș vrea să revenim la următoarea idee, comunicarea didactică nu este realizată doar în școală și doar de către profesor. Articolul dat este destinat și părinților cu scopul de a favoriza utilizarea limbajului proactiv de comunicare. Proactivitatea sporește încrederea copiilor, respectiv sporește și capacitatea acestora de a realiza o anumită sarcină. Limbajul proactiv este un sistem prin intermediul căruia este posibil de atins starea resursă cu ajutorul cuvintelor, este posibil de introdus programe noi în sistemul de operare al minții umane, este posibil să-i ajutăm pe cei de lângă noi să devină mai activi, mai entuziaști, mai motivați, toate acestea cu ajutorul cuvintelor bine alese și bine spuse.

Bibliografie:

1. Babii Vladimir, Bularga Tatiana, Principiul educației personalității proactive
2. COVEY, St, R. Eficiența în 7 trepte sau un abecedar al înțelepciunii. Traducere și adaptare de Gina Argintescu-Amza. București: Editu-

ra ALLFA, 1989, retipărită în 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002.
3. Faber Adele ș. a., Comunicarea eficientă cu copiii, Traducere de Negrea Irina, București: Editura Curtea Veche, 2013. https://revista.amtap.md/wpcontent/files_mf/15190378224_babiibularga_Principiuleducatieipersonalitatiiproactive.pdf
4. Leroy Gilbert, Dialogul în educație, Traducere de Victoria C. Petrescu și Elvira Balmuș, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974.
5. Lesenciuc Adrian. Teorii ale comunicării. Brașov: Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă", 2017.
6. Sălăvăstru Constantin. Logică și limbaj educațional. București: EDP, 1994.
7. Tran Vasile, Stănciugelu Irina. Teoria comunicării, București: Editura Comunicare.ro, 2003.

Coordonator științific
Elena VARZARI, dr., conf. univ.